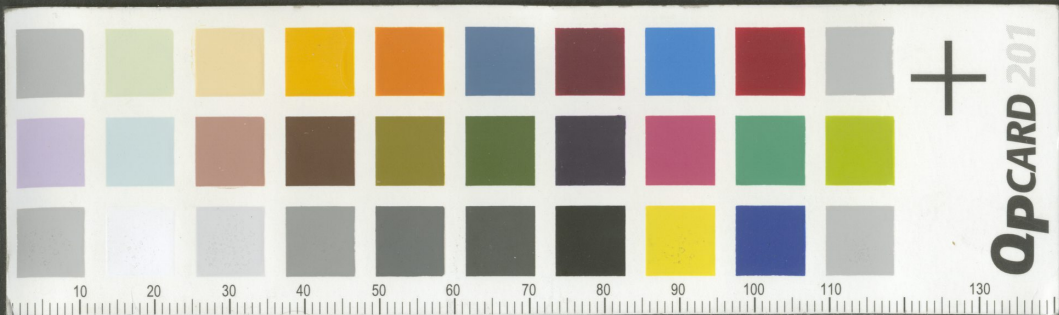

Några allmänna anmärkningar om
de svenska allmogemålen i Estland.

Äfven för många mil söderut från
Väst Nylands härlige skärgård, där Estlands
flacka kust böjer knå mellan Kyrialaboddens
och Eysterasalts vågor, har sedan urminnes
tid svensk befolkning varit bosatt och är
det än i dag, ehuru till ringare antal än
fordom. Nargö, Rågöarna, det 4. verst från dem
på fastlandet belägna Vikterpal, Edensholm,
kuststräcken mellan Gjyuthammarsudde och
Klutterorp, Nuckö, Vormö och Rök's by på
Dagö's västkust hafva än svenske inbyggare.

Den svenska, som talas på dessa vidt
från hvarandra skilda orter, skiftar väl,
sönderfaller i olika dialekter, men om också
dessa kunna och måste fördelas på tvänne
hufvudgrupper, så finnas dock vissa starka
föreningsband dem imellan.

Gemensamt är, i stort taget, mycket
för de estländska munarterna. Lätt för
örat uppfattlig är likheten mellan dem
alla i afseende af tonfallet, som närmar
sig det gotländska och östnyländska.
I öfverensstämmelse med andra svenska mål
öster om moderlandet hafva äfven de här

2. i fråga varande entet kort vokal också fram-
 för kort konsonantdrag, lång vokal framför
 lång konsonant. Särskilt är att de långa
 vokalerne i vissa fall förkortas; på Råg-
 öarna och i Vinterpal äger detta rum med såväl
 verb som nomina, på Vormö- och Stuck-mälen
 med blott dei nomina, näml. raer och saer,
 samt med hufvudsakligen de starka verbens
 pluraler af praesens och praeteritum.

Gemensamma äro vidare många for-
 tida drag, framträdande synnerligen på form-
 lärans område. Slika äro:

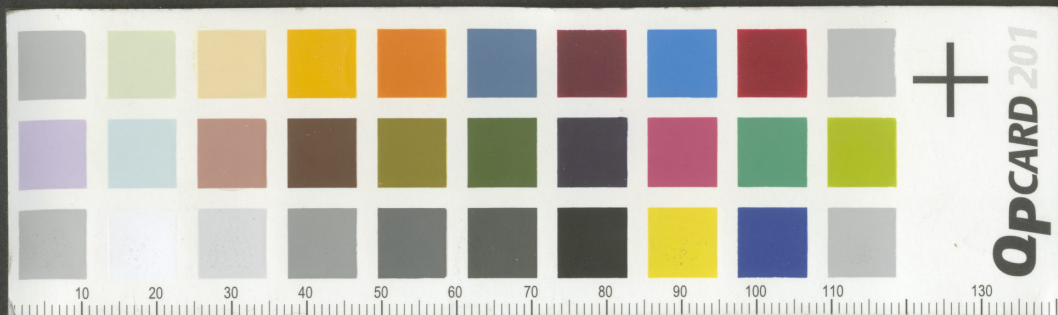
1) de svaga verben åtskiljas i praesens
 öfver allt, de starka i Stuck-, Vormö- och Dagö-
 mälen dessutom i praeteritum genom ändelse
 pluralis från singularis; ja! Dagö-målet har
 ock för 2 pers. plur. en skild ändelse, näml. e.

2) bland de starka verben, till antalet
 vid pass 130, finnas åtskilliga, som skrift-
 språket sedan länge böjer endast swagt; andra
 åter, som där ingen motsvarighet äga. Ex.

brigge bragg bruggu brugge = brygga.
 gäi go — goi = skälla.
 li' lai liu lie = hinna.
 rius riüs rusu ruse = rysa:

smid smäid — smidi = slå, kasta.
 skrih skrih skrih skrih = skrimma.
 sprint sprant sprunt sprunte = springa.
 sinke sank sunku sunke = sjunka.
 triske trask trusku truske = traska

O. S. V.

Kommer jag så till den skillnad, som förefinnes mellan de olika områdenas ~~strun~~ arter. Han består i följande:

1) Kort u uttalas i Rågö- & Vihterpal-målet, tråligen och på Elargö, som sykt och nylärndekt u; i Kluckö, i Rörks, på Wörmö (utom de n. l. byarne) har det däremot ett mycket spetsigt ljud man är det uppsvenska korta u.

2) Diftongerna äro: i R. vp. i - är, - är i v. st. - är, - au (dock på v. omvärlande med au)

3) Begynnande h ljuder i Wormö & Kluckö målet som i, på Dago, Rågöarna och i Vihterpal som si. T. ex.

hjon = v. st. iön D. R. vp. sion sn.

hjärta = v. st. härt sf. - D. siäta st. - R. vp. siäth sf.

hjul = v. st. iul D. R. vp. siul sn.

hjelpe = v. st. hälp D. R. vp. siäl p.

4) Begynnande hw öfvergår i Dago, Rågö och Vihterpal-målen till kw eller kw, men på Wormö & Kluckö motsvaras det dels af hw, dels förändras på annat sätt. T. ex.

hwad = v. st. ho D. R. vp. kwa, kwa

hwit = v. st. hwit D. R. vp. kwit

en hwar = v. st. här än st. hwar än R. D. kvar än (vp. koim)

hwete = v. st. hoit D. R. vp. kwit

hwalp = v. st. holp D. R. vp. kwälp vp. kwolp

hwäsa = v. st. hoite D. R. kwäte vp. kwäte

O. A. V.

5) Slutande -kt bibehålles i V. ct., ~~slutande~~ en 5.
ock i R., blir -ft i D. & ct., -kt i Op.

6) Verbens infinitiv a) i R. v. D. lyktas ant.
på -a eller bortkasta ändelsen efter godtycke.

B) i Vormsö-thick målet lyktas de med kort
rotvokal på a, medan de på lång dylik bortkasta
all tillstymmelse till ändelse. Men ~~kon~~stafriga, som
egentligen haft alledt i förändra det i inf. till
e och lång-stafriga antaga äfven annars e i
inf.; detta är synnerligen faller med alla på
g k l. Undantag gör vrå sprickta i st. f. hvil-
ken form man snarast väntade spricke. Ex.

bölge = råma. fn. belja.

drikke = dricka. fn. drekka

brigge = brygga.

ligge = ligga. fn. liggja

sinke = sjunka. fn. sökka.

tänke = tänka.

knägge = gnägga. fn. hneggja & gneggja
m. fl.

7) Adjektivens mask singändas

i V. på - an

i R. v. D. på - er

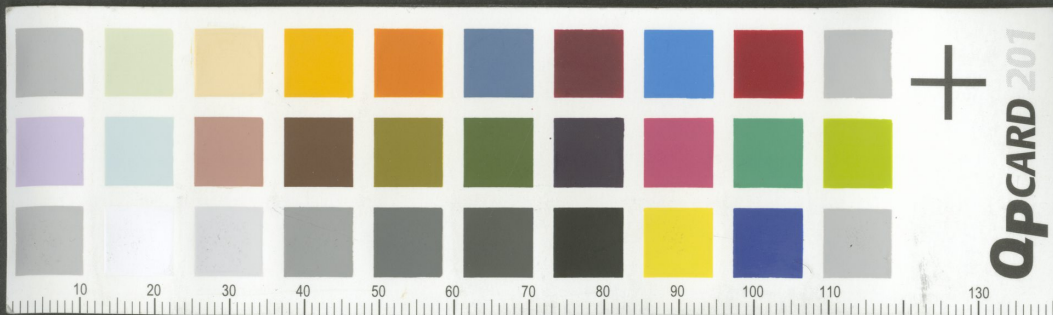
i ct. på - an då adj. föregås af obestämd
art. Ex. än väiden mann

på - er då adj. står som predikats-
fylnad. Ex. han männ ä' väiden.

8) Adj. komparat. lyktas

i V. ct. på - a

i D. R. v. p. på - ari & - äri.

6. Mig synes att man visserligen nu mera
bör anse alla här omnämnda svenska dialekter
utgöra ett helt, stödjande sig på gemensamma
fornäldriga drag, men dock sig imellan sänderfalls
de i två stora grupper, mellan skillnaden förr
kanske varit större än nu. Dessa grupper äro:
d) Vormsö och Skoko-målet, närmande sig
sydsvenska mål.

3) Dagö, Rägo och Vihkerpal-målen, i sina
egendomligheter närmande sig Nyländskan.

Hvad folkets egna stamsånger beträffar,
så hörde jag i fjorsommars följande:

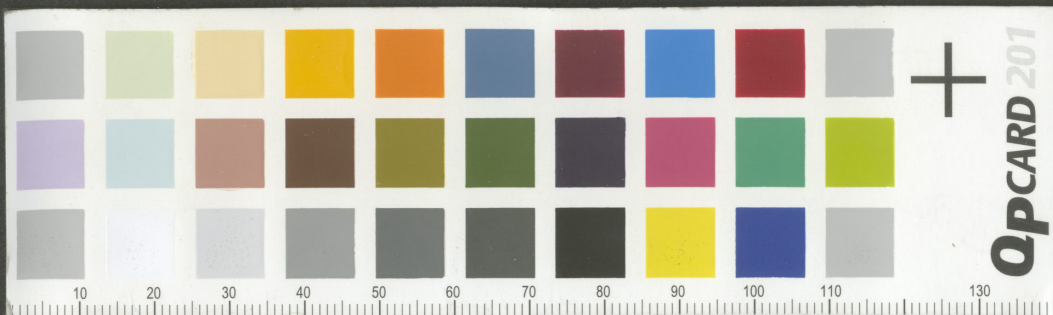
Rägo-boarne påstå sig vara rospiggar.
Vihkerpal-bönderne leda sina anor från trak-
ten norr om Mälaren.

Dagö (Rägo)-boarne upp gifvo dels Skåne,
dels Gotland som hembygd.

På Vormsö talas häst om Dalarne som
moderprovins; hvilket påståendet stöder
sig på dräkternas likhet. Dock visste
andra att nämna Skåne som ursprung-
lig hemort.

Skoko-boarne upp gifvo dels Dalarne,
dels Gotland, dels Syd-Sverige i all-
mänhet som fäderne hem.

H. Wendell
1878 d. 11 Mars.

ra
ter
ma
fellen
v.
v.
sina
an
äffar,
frak-
land
d.
mm
stade
isst
prung
e,
alls
ell
Mars.

